(Bergsma e. a.)

Als men dit zoo leest, dan zou men allicht denken, dat de toepassing dezer wet zeer beperkt zal zijn. Ik weet niet, of de feitelijke toepassing wel zoo beperkt zal zijn als men uit deze zinsnede zou mogen opmaken, maar in elk geval heeft men hier toch een staaltje ervan, hoe het Rijk de gemeenten op kosten jaagt en hoe weinig men in den Haag met de practijk van het leven aan de grens en met den toestand op het platteland op de hoogte is.

Ik zou de vraag willen stellen: denkt men nu inderdaad, dat in de een of andere boerengemeente aan de grens de gemeenteveldwacht onder bestuur van den plattelandsburgemeester zich het vuur uit de sloffen zal loopen en van harte er toe zal medewerken om smokkelaars te vangen en die uit dat gebied te laten brengen? Het gevolg zou zijn, dat de meestal talrijke gezinnen van die smokkelaars ten laste van de gemeentekas komen.

Ik kan bij voorbaat de verzekering geven, dat men, als men de kostwinners aan die gezinnen ontneemt op die manier, van de gemeentepolitie in het algemeen niet de noodige medewerking zal ontvangen.

Ik wil volstrekt niet zeggen, dat het goed is; ik heb vroeger hier zeer streng over dergelijke methoden geoordeeld. maar zoo is het leven op het platteland aan de grens. En daar behoort men m. i. rekening mede te houden.

De opmerking is gemaakt dat de militaire politie niet geheel zou kunnen vervangen de tegenwoordige grensbewaking, en in het Voorloopig Verslag staat ook, dat men feitelijk op die wijze de grens openstelt. Nu heb ik later wel gemerkt, dat men door maatregelen, ook meer achterwaarts, in het land, te nemen in dien toestand eenigszins zal voorzien, maar, wat het tegengaan van strooptochten over de grens aangaat, wordt daarmede niet in de leemte voorzien. Nu is daarop door de Ministers geantwoord:

> „Naar de ondergeteekenden vertrouwen, zullen de daar genoemde korpsen in staat zijn voldoende in de grensbewaking te voorzien."

In de eerste plaats zal het dan noodig zijn, dat die politietroepen niet voortdurend aan hun eigenlijken dienst worden onttrokken, zooals bv. tegenwoordig heel dikwijls geschiedt, dat het voorkomt, dat de burgerlijke autoriteiten meenen een ruggesteun te hebben van een 20 man en ten slotte blijkt, dat van die 20 man een 17 of 18 op transport zijn, althans zich niet op hun standplaats bevinden, zoodat die ruggesteun niet bestaat.

Ten slotte iets over die samenwerking. In de Memorie van Antwoord lezen wij:

> „Samenwerking tusschen Rijks- en gemeentepolitie is ten deze natuurlijk onmisbaar. De inspecteur der marechaussee zal daartoe ook voor de gemeentepolitie, mede aan de Rijkspolitie dienstbaar, de noodige aanwijzingen geven."

Wat die samenwerking betreft, die over het algemeen veel te veel „verboden" in plaats van „gezocht" wordt, die samenwerking zal zich in deze zeker niet moeten bepalen tot aanwijzingen geven, wat allicht beteekent ingrijpen in den plaatselijken dienst van de gemeentepolitie, iets wat m. i. absoluut voorkomen moet worden. Die samenwerking is iets anders, daaronder versta ik een gemeenschappelijk plan de campagne te maken en dat gemeenschappelijk plan de campagne in overleg met elkaar uit te voeren. Men moet niet naast elkaar maar met elkaar werken, alleen op die wijze zal men kunnen verkrijgen het hoogst bereikbaar nuttig effect. Ik zou gaarne Zijn Excellentie willen aanbevelen in die richting zooveel mogelijk pogingen in het werk te stellen.

De heer **Mendels**: Mijnheer de Voorzitter! Reeds hetgeen de heer Bergsma zeer in het kort heeft opgemerkt doet zien, dat het doel, beoogd door dit wetsontwerp, en het effect dat dit wetsontwerp op de rechtsverhoudingen van grensbewoners zal hebben, niet zoo heel onschuldig, niet zoo heel eenvoudig is. Bij een nauwkeurige beschouwing van het ontwerp en wat ter toelichting en verdediging in de Memorie van Toelichting en in het antwoord is medegedeeld, ben ik

(Mendels.)

tot de conclusie gekomen, dat wij hier te doen hebben met een van die helaas in de laatste jaren, tijdens den oorlog, zoo vaak aan de wetgevende macht voorgelegde ontwerpen, waarbij eigenlijk in het wezen van de zaak de medewerking van de wetgevende macht voor het stellen van de beoogde regeling wordt uitgeschakeld en alles en nog eens alles wordt overgelaten aan het arbitrium van het uitvoerend gezag. Wanneer dat nu betreft ontwerpen, welke niet zoo bijzonder sterk ingrijpen in de rechten van de staatsburgers, dan kan men in buitengewone tijden daarmede vrede hebben, maar vooreerst is nu de oorlogstoestand voor ons land en voor de meeste andere landen voorbij, en in de tweede plaats grijpt dit wetsontwerp wèl op bijzonder sterke wijze in in de publiekrechtelijke en privaatrechtelijke rechten van staatsburgers. Dit ontwerp beoogt te zijn een soort surrogaat voor de buiten toepassing gestelde wet op den staat van beleg en oorlog. Tijdens den oorlogstoestand waren verschillende streken van ons land in staat van beleg, en, nu de toestand niet meer gedoogt een dergelijke situatie te laten voortduren, zegt de Regeering: nu moet ik daarvoor iets anders in de plaats hebben, ik acht het niet meer zoo noodig, dat, zooals in geval van den staat van beleg noodig is, het recht van vergaderen, van vereenigen en van drukpers ook nog zal worden onderworpen aan de contrôle en de goedkeuring van bijzondere autoriteiten, maar niettemin, zoo zegt de Regeering, wensch ik de bevoegdheid te hebben om in zekere gebieden van ons land toe te staan of te weigeren het verblijf van zekere personen; ik moet hebben, vooral aan de grens, het recht om het vreemdelingenverkeer te regelen. In zijn algemeenheid kan niemand daartegen bezwaar hebben; zoolang men nu eenmaal heeft een wereld, afgeperkt en afgepaald in bijzondere staatsgebieden, waar een bepaalde Regeering de souvereiniteitsrechten moet uitoefenen, volgt daaruit uiteraard, dat men ook toezicht moet houden op de instroomende vreemde bevolking.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, dit wetsontwerp beoogt heel wat meer. Het geeft aan de Regeering tweeërlei bevoegdheid. In art. 2 wordt de bevoegdheid gegeven om „in het belang van de grensbewaking den toegang tot, het verkeer binnen en het verlaten van de bewakingsgebieden te regelen".

Dat is dus een regeling van het verkeer: de passage in en uit en binnen die gebieden in het belang van de grensbewaking.

Art. 3 echter geeft de bevoegdheid — een gansch andere en zeer speciale bevoegdheid — „aan personen, wier aanwezigheid in het belang van de grensbewaking niet kan worden geduld, het verblijf binnen de bewakingsgebieden te ontzeggen en hen daaruit te verwijderen of, indien de mogelijkheid daartoe niet bestaat, hen in bewaring te stellen".

Twee soorten van bevoegdheid met twee soorten van straf op de overtreding. On de overtreding van de regeling van het verkeer binnen die grensgebieden staat hechtenis; dat wordt beschouwd als te zijn een overtreding.

Op overtreding van artikel 3, het toch verblijven of terugkomen in het gebied, waaruit men uitgezet is, staat gevangenisstraf en zelfs geen subsidiaire boete, maar principale gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden. Waarop komt dat nu neer? Hierop, dat de wetgevende macht, afgescheiden van de vraag of de Regeering zekere bevoegdheden in die grensgebieden noodig heeft, tot den Minister van Justitie zegt, en ook tot elken opvolgenden Minister van Justitie: ik heb zooveel vertrouwen in u, dat ik verder heelemaal niet wil weten hoe gij van al die bevoegdheden gebruik maakt, dat ik niet benieuwd ben welke regelen gij zult stellen, waarnaar gij die bevoegdheden zult uitoefenen. Laat de Minister van Justitie maar zijn gang gaan: het zal wel goed zijn, en alleen achteraf zal de Minister verantwoording moeten afleggen.

Met een dergelijke wetsconstructie en een dergelijk afstand doen van alle zeggenschap van de Kamer ten aanzien van de toepassing van de regelen van een dergelijke extra ordinaire bevoegdheid kan ik niet medegaan. Ik heb veel van dergelijke Crisiswetten onder de oogen gehad tijdens den oorlog, maar zoo kras als deze heb ik er bijna geen enkele gezien. Volgens artikel 2 is de Minister van Justitie bevoegd in het

(Mendels.)

belang van de grensbewaking den toegang tot en het verkeer binnen en het verlaten van het grensgebied te regelen. Hoe zal hij dat nu regelen? Hij verkrijgt de volledige wetgevende bevoegdheid omtrent het verkeer, het verblijven en de passage door het grensgebied, en zelfs geen schema wordt ons gegeven wat de Minister van Justitie met die bevoegdheid doen zal, geen flauwe schijn van eenigen regel wordt van te voren gesteld. De Minister kan doen en laten wat hij wil. En het derde artikel is nog sterker. Volgens dat artikel is de Minister niet alleen, maar elke door hem aangewezen autoriteit tot optreden bevoegd. Als de Minister zijn schoorsteenveger die bevoegdheid wil geven, kan hij dat doen: als de Minister hem een zekere functie geeft, is hij een autoriteit. Welke autoriteiten hier bedoeld worden, van administratieven of van justitieelen aard, wij weten er verder niets van. Elke door den Minister van Justitie aangewezen autoriteit is bevoegd om personen, wier aanwezigheid in het belang van het grensgebied niet daar kan worden geduld, bij den kraag te pakken en uit hun bedrijf te stooten, hun domicilie te ontnemen. Als men een dergelijke buitensporige bevoegdheid geeft aan een Regeering, mag toch zeker wel gevraagd worden, welke regelen, in het algemeen welke administratieve regelen, bij de toepassing daarvan zullen gelden.

Hebt gij niet een zeker schema van instructies, waaraan de autoriteiten zich zullen hebben te houden, is er voor deze menschen eenige rechtsgang? Zelfs de Minister van Justitie en zelfs de door hem aangewezen autoriteiten en autoriteitjes kunnen zich vergissen, en misschien den verkeerde beetgrijpen, of op verkeerde motieven het recht toepassen. Hoe kan zoo iemand zich daartegen verdedigen?

In het Voorloopig Verslag is dat den Minister gevraagd. Ik ben eenigszins van nabij bekend met den persoon, die in de afdeelingen deze en andere vragen heeft gesteld. Zal men recht van beroep hebben op zoo'n beslissing? Zullen de redenen daarvan — niet alleen de motieven — worden meegedeeld, de feiten, waarop men zich beroept? Zal de beschuldigde het recht hebben zich eventueel te verweren, zal hij getuigen kunnen bijbrengen om de onjuistheid te bewijzen van het ten laste gelegde? De Regeering vindt dat niet noodig. Er is geen college, waarvoor de beklaagde zich kan verdedigen. Het voorbeeld dat in het Voorloopig Verslag gegeven is van een college van notabelen uit de streek, acht de Regeering niet aanbevelenswaardig. Het is nl. te moeilijk. Voor een zoodanig administratiefrechtelijk college zou een rechtsgang moeten worden vastgesteld. Waarom deze instelling niet aanbevelenswaardig zou zijn, wordt niet gezegd. En toch is altijd een van de grondslagen van de burgerlijke vrijheid geweest, dat bij dergelijke exorbitante rechten, die vaak harder kunnen treffen dan gevangenisstraf, men altijd zijn beklag kan doen.

In de Memorie van Antwoord zegt de Regeering het volgende:

> „De jongste Vreemdelingenwet van 17 Juni 1918 (*Staatsblad* n°. 410) kent den ingevolge artikel 2 dier wet geïnterneerden vreemdeling — het geldt hier een maatregel van betrekkelijk zeer ingrijpenden aard — inderdaad een recht van beroep toe op de rechtbank. Doch niet aan den vreemdeling, wien ingevolge dat zelfde artikel het verblijf op bepaalde plaatsen — hoevele dan ook — van het Rijk in Europa is ontzegd. Zou men dan te dezer gelegenheid wèl een recht van beroep wenschen voor den vreemdeling, wien enkel het verblijf in de bewakingsgebieden aan de grens is ontzegd? Dit ware toch bezwaarlijk te verdedigen."

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou dat laatste niet willen onderschrijven. Hier klemt wel degelijk de noodzakelijkheid van het geven van recht van beroep.

Dan gaat de Regeering verder:

> „En nu zou men wel is waar kunnen betoogen, dat althans aan door artikel 3 van de ontworpen regeling getroffen Nederlanders een beroepsrecht moet worden toegekend. Doch dit zou een niet gemotiveerde ongelijkheid in rechtspositie scheppen tusschen Nederlanders en vreemdelingen."

De redeneering is dus: nu het gemis van recht eenmaal bestaat, moeten de Nederlanders met de vreemdelingen daar maar onder lijden! Dat vind ik nu toch — sit venia verbo — een verdediging om er een op toe te geven.

Voorts zegt de Regeering, dat in de practijk zal blijken dat aan dat recht van beroep al zeer weinig behoefte zal bestaan.

Dat zou ik nu zoo gaarne eens willen zien. Geef mij nu eerst die practijk, dan zal ik zien, of daar werkelijk zoo weinig behoefte aan zal blijken te zijn. Maar die practijk kan de Minister niet geven. Het is niets anders dan een gissing. Ik zou zeggen: als blijkt dat er weinig behoefte aan een verweerrecht, des te beter, maar zelfs de mogelijkheid van één geval van onrecht, één geval van verkeerde toepassing wettigt bij zulke exorbitante rechten het verlangen naar een recht van beklag.

De Regeering wil eerst eens afwachten en mocht blijken, dat de behoefte werkelijk bestaat, dan wil zij wel komen met een aanvulling. Het kan niet blijken. Het kan pas behoorlijk blijken, wanneer men daarvoor heeft een behoorlijken rechtsgang van een onafhankelijk college.

Bovendien vind ik het volstrekt niet noodig, dat eerst in de practijk ongerechtigheden moeten zijn voorgekomen en dat men pas dan, als het kalf verdronken is, den put zal gaan dempen.

Er is echter nog veel meer vreemds aan dit wetsontwerp. Enkele punten wil ik nog aanstippen. Dit ontwerp gaat al bijzonder ver in het ontnemen van rechten aan de wetgevende vergadering en het geven van de uitsluitende arbitraire macht aan de Regeering. De Regeering zegt: ik heb den staat van beleg niet meer en nu moet ik dus voor zekere bevoegdheden deze wet hebben. Maar in de wet op den staat van beleg heeft de wetgever zorgvuldig althans dit in acht genomen, dat de wetgevende macht niet geheel wordt uitgeschakeld. In art. 5 staat, dat „onverwijld" nadat het besluit van de Kroon valt, dat de staat van oorlog of de staat van beleg wordt afgekondigd, een voorstel van wet aan de Staten-Generaal moet worden gedaan om het voortduren van dien staat van oorlog of beleg bij de wet te bepalen. Dan hebben zij dus het recht critiek te laten hooren over de doelmatigheid van het Koninklijk besluit.

Nu weet ik wel, dat de staat van beleg verder gaat en ook aan de militaire macht het recht geeft om in te grijpen in verschillende grondwettige rechten, maar dit ontwerp geeft toch ook de enorme bevoegdheid aan de uitvoerende macht iemand eenvoudig uit het gebied te kunnen zetten. En nu geeft dit ontwerp absoluut geen bevoegdheid aan de Staten-Generaal om de toepassing van die bevoegdheden critisch te onderzoeken. Want art. 1 van het ontwerp zegt alweer: een bewakingsgebied, waarvoor volgens dit ontwerp de Regeering al die bevoegdheden heeft, is wat ik, uitvoerend gezag, zoodanig zal gelieven te noemen.

Art. 1 zegt:

> „Voor de door Ons" — d. i. de Kroon — „in het belang van de grensbewaking aan te wijzen gedeelten van het grondgebied des Rijks, in de volgende artikelen aangeduid als bewakingsgebieden, gelden de bepalingen vervat in de artt." enz.

M. a. w. de Kroon, gedekt door de signatuur van den desbetreffenden Minister, verklaart vandaag of morgen een gedeelte van ons Rijk tot bewakingsgebied. Welk, wij weten het niet; hoe uitgestrekt, wij weten het niet, en het wordt ons ook niet verteld. Maar wanneer die streek tot bewakingsgebied is verklaard, gelden automatisch al die opdrachten van macht, die wij op het oogenblik volgens dit ontwerp aan de Regeering willen geven. Dus zelfs het voorleggen van een wetsontwerp tot bekrachtiging van het Koninklijk besluit, waarbij een streek tot bewakingsgebied wordt verklaard, mist men in dit wetsontwerp. Op dit punt bestaat er dus een zeer groot onderscheid met het uitvaardigen van den staat van beleg door de Kroon, waarvan de bestendiging door de Kamers moet worden goedgekeurd. Ik weiger pertinent er toe mede te werken op een dergelijke wijze de contrôle van de Staten-

14de VERGADERING. — 9 JANUARI 1920.

302. Nadere voorzieningen betreffende de grensbewaking.

(Mendels.)

Generaal tot een paskwil te maken, om dergelijke exorbitante bevoegdheden aan de Regeering te geven, zonder dat deze de deferentie heeft aan de Kamers een voorstel over te leggen, waarbij een verklaring door de Kroon van een streek tot bewakingsgebied wordt goedgekeurd.

Er is echter nog meer. De Regeering zegt: denkt gij dat ik deze wet ooit zal kunnen toepassen om mij politiek onwelgevallige personen uit bepaalde gebieden niet alleen te weren, maar ook om hen er uit te zetten? De vrees, dat het gedaan kan worden, behoeft niet deze Regeering speciaal te gelden, want ik spreek hier natuurlijk present company excepted. Maar er kan eens een Regeering komen, die ten aanzien van dit punt een gemakkelijker opvatting heeft en lieden, tegen wie zij voorzorgen wenscht te nemen, uit het bewakingsgebied laat verwijderen. Daardoor kan wel iemand, die te Enschedé woont, genoodzaakt worden in Katwijk te gaan wonen, want hoe groot dat bewakingsgebied is, weet ik niet en daarover heb ik ook niets te vertellen. Nu zegt de Regeering: neen, dat is niet zoo, want:

> „De hierboven bedoelde bevoegdheden kunnen enkel worden uitgeoefend „in het belang der grensbewaking". Het wetsontwerp zegt het met zoovele woorden. Dientengevolge zal bv. aan iemand het verblijf in het bewakingsgebied alleen kunnen worden ontzegd, voor zoo ver voormeld belang dit vordert."

Als er stond: dientengevolge zal aan iemand het verblijf in het bewakingsgebied alleen behooren te worden ontzegd, of alleen mogen worden ontzegd, voor zoover voormeld belang dat vordert, had ik er vrede mee, maar er staat kunnen, en al moet nu het wetsontwerp dienen ter bevordering van de belangen der grensbewaking, kan een ambtenaar namens den Minister van Justitie wel degelijk iemand er uit zetten op grond van redenen van politieken aard, of omdat de man hem om andere redenen niet welgevallig is. De man kan dan niet meer doen dan een request indienen bij den Minister, bij dezelfde autoriteit dus, die den maatregel heeft toegepast. Dat is toch geen rechtsgang!

In de Memorie van Antwoord verklaart de Minister, dat de redenen van de uitzetting zullen worden medegedeeld. Dat staat niet in de wet, maar, ook al worden de redenen medegedeeld, dan weten wij toch wel wat dat beteekent. Dan staat er: aangezien van uw verblijf gevaar te duchten is voor de grensbewaking, wordt u uitgezet. Formeel en materieel kan men dus om allerlei redenen iemand er uit bonjouren, zonder dat vaststaat, dat hij gevaarlijk is voor de grensbewaking.

Verder zegt de Memorie van Antwoord, dat bij de uit te vaardigen instructies tegen misbruik van macht zal worden gewaakt! Prachtig! Maar waar zijn die instructies? Hierin zit natuurlijk volstrekt geen persönliche Spitze tegen dezen Minister, maar ik zou die instructies wel eens willen zien. Als die instructies worden uitgevaardigd bij Koninklijk besluit, zien wij ze althans in de *Staatscourant*, maar als ze bij gewone ministerieele circulaire worden vastgesteld, zien wij ze niet en zullen die instructies ook kunnen worden gewijzigd zonder dat wij het weten.

Dit is een soort van wetgeving, waarin wij ons tijdens den oorlog hebben moeten schikken, maar waarmede het nu langzamerhand uit moet zijn.

Met de opsporing zullen belast zijn alle ambtenaren, in art. 8 van het Wetboek van Strafvordering daartoe aangewezen. Maar dan volgt in art. 8 van het wetsontwerp nog een klein staartje, want bovendien zijn met de opsporing belast (nog eens) de marechaussee, alle ambtenaren van de rijks- en gemeentepolitie, de ambtenaren van invoerrechten en accijnzen (en dat alles laat ik gelden, maar dan volgt:), alsmede alle andere personen, daartoe aangewezen ... door wien? Door de wet? Neen, door Onzen Minister van Justitie. Waar gaan wij dan naar toe? Het Wetboek van Strafvordering geeft al een zeer respectabele lijst van personen, die belast zijn met en bevoegd tot de opsporing van strafbare feiten en met hanteering van alle hardhandige middelen tot voorloopige bewaring, die daaraan verbonden zijn. Men vindt daar dan een lange lijst van ambtenaren, die eindigt met 7°. „alle andere beambten in zaken bij bijzondere wetten en wettige verordeningen aan hunne waakzaamheid toevertrouwd". Men heeft daar dus al een zeer algemeene bepaling. „Bij bijzondere wetten en verordeningen" heeft dan betrekking op verschillende sociale wetten, waarin bepaalde ambtenaren met de opsporing worden belast. Maar nu vinden wij in dit wetsontwerp boven en behalve dit alles alle andere personen, die te eeniger tijd naar gelang van het *bon plaisir* van den Minister van Justitie dat zal vorderen, belst zullen worden met de opsporing. Wie dat zijn, weten wij niet, contrôle er op hebben wij ook niet. Den een of anderen dag zal men lezen — ja, zal men het eigenlijk wel lezen, zal het worden gepubliceerd? — dat de een of andere zonderlinge ambtenaar met die opsporing zal worden belast, met toepassing van alle rechten, daaraan verbonden!

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen genoeg te hebben gezegd, om duidelijk te maken, dat, hoezeer ik toegeef, dat in de grensgebieden een zekere ruimte van bevoegdheid aan de autoriteiten toe moet komen in zekere buitengewone gevallen, ik met een dergelijke regeling toch onmogelijk kan meegaan. Zij ondergraaft — en daarom is het zulk een gevaarlijk precedent, wanneer de Kamer deze regeling accepteert — voor een belangrijk deel zeer op prijs te stellen fundamenteele rechten van de wetgevende macht, zij beknot onnoodig de invloedssfeer van de wetgevende macht. Ik wensch niet mede te werken aan een regeling, voortgekomen uit een neiging, die uit eenigszins atavistische oorzaken misschien te verklaren is, waar wij zoovele jaren geleefd hebben in buitengewone omstandigheden, en die blijkbaar bij sommige Departementen nog zit ingevreten. Aan een dergelijke lichtvaardige en onelegante wijze van wetgeven, die de rechten der burgers niet voldoende beschermt tegenover eventueel machtsmisbruik van de uitvoerende macht, wensch ik niet mede te werken.

(Mendels c. a.)

De heer **Heemskerk**, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb met belangstelling kennis genomen van de opmerkingen van beide geachte sprekers. De bezwaren van den heer Bergsma betreffen meer de uitvoering van de wet, die van den heer Mendels waren meer van principieelen aard.

Ik moge beginnen met de opmerkingen van den eersten geachten spreker. Deze heeft in de eerste plaats den wensch uitgesproken, dat het toepassen van deze wet op een redelijke en laat ons zeggen een zoo aangenaam mogelijke wijze zal geschieden. Voor zoover dit van mij afhangt zal ik zulks natuurlijk zooveel mogelijk bevorderen, maar ik was niet aanstonds zeker of de geachte afgevaardigde sprak over de methode, die gevolgd zal worden bij de beoordeeling van de vraag, of een vreemdeling in Nederland zal worden toegelaten, dan wel over de wijze, waarop de naleving van de gegeven voorschriften aan de grens plaats vindt. Ik geloof, dat hij doelde op het laatste en dat hij heeft gepleit voor een gepast optreden van de grensautoriteiten. Het spreekt vanzelf, dat ik het volkomen met den geachten spreker eens ben, dat daarvoor moet worden gewaakt. Hij kan er zeker van zijn, dat, indien het een of ander incident plaats heeft, dat aanleiding tot klachten geeft, deze klachten wel tot mij zullen komen, en ik ze ook wel zal hebben te onderzoeken.

Er is iets anders, waaromtrent ik mij moeilijker met het gevoelen van den geachten spreker zal kunnen vereenigen. De geachte spreker wenscht maatregelen ten behoeve van gezinnen van personen, aan wien het verblijf in de aangewezen grensstreken is ontzegd, en omdat de Regeering heeft verklaard, dat zij meende, dat daarvoor geen termen zijn, zegt de geachte afgevaardigde: hier hebben wij nu een staaltje, hoe het Rijk de gemeente op kosten jaagt.

Ik moet dat met nadruk betwisten. In het Voorloopig Verslag wordt gezegd:

> „Gevraagd werd hoe zal worden voorzien in het levensonderhoud van de gezinnen der uitgewezen personen. De uitgaven voor dat onderhoud mogen, naar men meende, niet drukken op de plaatselijke kassen, daar het hier een Rijksbelang geldt."